

הקדמת הרמטכ"ל

האימונים והאויב שהשתנו באופן מהותי, לצד ההזדמנויות הרבות שמזמנת התקופה הנוכחית, הובילו את המטה הכללי ואת פורום הפיקוד הבכיר לנהל, במהלך שנת 2019, תהליך עמוק ויסודי של חקירה עצמית.

החקירה נועדה לבחון לעומק, ובביקורת עצמית, את מידת האפקטיביות הנוכחית של צה"ל למול אתגרי הביטחון הלאומי, ואת פוטנציאל השיפור. המסע נמשך חודשים ארוכים, התבסס על תשתית מקיפה של עבודות אבחון ומחקר מקדימות, שהוכנו על-ידי המשתתפים, והסתיים בהגדרת "תפיסת הפעלה לניצחון", ובגיבוש התוכנית הרב-שנתית "תנופה".

בבסיס התפיסה עומדת האבחנה לפיה העוצמה הצבאית שלנו מחייבת התאמות רבות נוכח אויב שהשתנה באופן מהותי. צה"ל הוא צבא בעל עוצמה אדירה, אך יחד עם זאת, משך הזמן שדרוש להכרעה והמחיר שיידרש, הביאו את המדיניות הישראלית בעשורים האחרונים להציג יעדי מלחמה מוגבלים בלבד. מצד אחד, בטווח הקצר השיגו צה"ל ומדינת ישראל הרתעה ויציבות לשנים ספורות בתום סבבי הלחימה השונים. מצד שני, בטווח הארוך יצאו אויבנו המרכזיים (איראן, חזבאללה, חמאס), מעודדים מתפיסת צבאות הטרור מבוססי הטילים והרקטות (נשק תלול מסלול, תמ"ס), הממוקמים בלב מרחבים אורבניים באופן מבזר, אשר מקשה מאוד את איתורם ואת השמדתם, ומאפשר לאויב לתקוף את העורף של מדינת ישראל באופן יעיל ולאורך זמן.

צבאות הטרור העיקריים מבוססי התמ"ס נמצאים בלבנון וברצועת עזה, והם נשענים על שני מרכיבים עיקריים:

- מרכיב ההיטמעות וההיעלמות בשטח הבנוי והסבוך. מרכיב זה נועד לקזז את היתרון של צה"ל במודיעין וביכולת תקיפה מדויקת.
- מרכיב האש, מבוסס הטילים, נועד לגבות מחיר כבד ממדינת ישראל בעורף. בד בבד, במישור הטקטי, טילים ואמצעים מתקדמים – טילי נ"ט, טילי קרקע-אוויר, טילי חוף-ים, אמצעים מוטסים ואמצעי לוחמה אלקטרונית – נועדו לשחוק את חופש הפעולה של צה"ל ביבשה, באוויר ובים.

ביטחון עצמי גובר הביא את האויב לשלב בתפיסתו גם התקפות לשטחנו ובעתיד ינסה לשלב גם התקפות באמצעי סייבר ולוחמה אלקטרונית. כל המרכיבים יחדיו נועדו לנטרל את העליונות הצבאית הבסיסית שממנה נהנה צה"ל שנים רבות, ולנסות להעמיד את מדינת ישראל, בהדרגה, בפני עובדה חדשה: ישראל לא תוכל להכריע במלחמה, ויהיה יקר וכואב מדי בעבורה לתקוף את אויביה ולהרתיעם מהתגררויות ומהמשך בניית האיום בגבולותינו.

היעד של "תפיסת הפעלה לניצחון" ושל תר"ש "תנופה" הוא לקעקע את תפיסת האויב, ולבנות כושר צבאי שיוכיח לאויב שתפיסתו איננה יעילה עוד. היעד יושג באמצעות התאמת היכולות, שיטות הלחימה והמבנה של צה"ל. מהות השינוי היא יצירת כושר לחימה משופר ביותר שיוביל להישגים אסטרטגיים וצבאיים גבוהים, בתוך זמן קצר ובמחירים נסבלים.

עקרונות התפיסה, מרכיביה ושיטות הלחימה החדשות נועדו לשלול את יכולת הלחימה של האויב עד להכרעתו. מעל לכול נדרשת שלילת יכולת האש של האויב – זו המכוונת לתקיפה רחבת-היקף ואפקטיבית של העורף האזרחי, של תשתיות המדינה וצה"ל, ושל הכוחות הלוחמים.

"תפיסת הפעלה לניצחון" עוסקת, אם כן, לא רק בשאלה "**מה יכריע**", תחום שבו דנה גם אסטרטגיית צה"ל, אלא באופן עמוק ביותר בשאלה "**איך נכריע**" – ביכולות הצבאיות ובשיטות הלחימה עצמן. שיטות לחימה שייצרו יתרון משמעותי לצה"ל, יגבירו את האפקטיביות שלו באופן ניכר, ויובילו לפער ניכר לטובתו בהישגי הלחימה. נושא התפיסה הוא למעשה עדכון, התאמה והעצמה של **עליונותנו הצבאית במרחב**.

עיקרי התפיסה

- חיזוק הכושר ההתקפי והקטלניות של צה"ל – על-ידי שיפור יכולות לחשיפת האויב ושיטות להשמדתו בכל המרחבים, חרף ביזורו הנרחב.
- חיבור מרב הכוחות הלוחמים בשדה הקרב אלה לאלה – מטוס, טנק, מפקד מחלקה וכטב"ם – באופן שידברו זה עם זה וכפועל יוצא יילחמו באופן יעיל הרבה יותר.
- שיתוף פעולה הדוק יותר בין הזרועות והחילות, כדי שהיכולות של כל אחד מהם יאוגברו על-ידי האחרת.
- הגדלת היקף, מגוון וזמינות אמצעי התקיפה.
- הורדת יכולות של המטה הכללי ושל המפקדות הראשיות, כגון מודיעין ואש, ליחידות הלוחמות.
- יצירת אימונים שמדמים בצורה טובה יותר את שדה הקרב האורבני.

התפיסה תמומש באמצעות שלושה מאמצים עיקריים בעת הפעלת הכוח – תמרון רב-ממדי לשטח האויב, מהלומות תקיפה באש ובממדים נוספים, והגנה רב-ממדית חזקה. כל השלושה יתבצעו יחד, ייהנו מהדדיות הדוקה יותר, וימצאו את יתרונותיהם באוויר, בחישה, במודיעין ובעיבוד-מידע כדי לחשוף את האויב המסתתר ולהשמידו בקצב גבוה. המאמצים העיקריים ישענו על שורת "מאפשרים" מבצעיים הכרחיים – עליונות מודיעינית, מיצוי מידע מתקדם, עליונות אווירית, עליונות דיגיטלית, עליונות ספקטרלית ועליונות ימית. על מאפשרים אלה נוספים שניים חשובים: מדיניות המאפשרת הפעלת אש אפקטיבית בשטחים הבנויים שבהם מוצא האויב מסתור בחסות אוכלוסייה, ועולם החוסן והרציפות התפקודית ב"צד הכחול". שמונת המאפשרים שמנינו מחייבים התאמה לא רק לאופי האויב ולטכנולוגיה המתקדמת, אלא גם לתחרות הגוברת שמציג האויב בנושא חופש הפעולה בממדים השונים של שדה הקרב.

מה יאפשר לממש את התפיסה?

- ראשית, עצם קיומה של תפיסה, קוהרנטית ומנוסחת באופן תכליתי, המונחלת, מוטמעת ומיושמת בכל הארגון. תפיסה היא מצפן ומגדלור לבניין הכוח ולהפעלתו, והיא הכרחית למיקוד ולליכוד העשייה של כלל הגופים והזרועות. תפיסה בהירה ומוסכמת מחוללת בכל הארגון רנסנס של יצירה ושל התחדשות.
 - שנית, הטכנולוגיה! טכנולוגיה היא מכפיל כוח חשוב המאפשר לממש חלק ניכר מהשינויים שהצבענו עליהם, אבל רק בתנאי שהיא חלק מתפיסה כוללת.
- הטכנולוגיה המתקדמת מאפשרת לנו היום לשלב בין ממדי הלחימה השונים לכדי מאמץ אחד, באופן שלא היה אפשרי בעבר. ניתן לחבר את כולם לכולם, וניתן להזריק מידע לכולם, וניתן להפיק מידע ומטרות טוב יותר. ניתן להעשיר, למשל, את הכוחות הלוחמים באמצעי חישה מתקדמים, שרבים מהם יותקנו על-גבי שכבות חדשות של פלטפורמות ושל כלי-טיס בלתי-מאוישים, שבעבר היו יקרים מדי. גם רשתות נתונים מתקדמות היו בעבר בגדר חלום, וכיום הן מאפשרות לרתום את כלל המידע להפקת מודיעין ומטרות במהירות ובדיוק. שיתוף המידע המיידית והמלא יאפשר ליצור איגודי כוחות מגוונים, מבוססי-מידע וקטלניים הרבה יותר. זוהי התאמה מתבקשת ביחס לאתגר החשיפה וההשמדה שהעמיד לנו האויב, אשר כאמור העמיק את אחיזתו במרחב האורבני.

עם כל חשיבות הטכנולוגיה, בלב התוכנית הרב-שנתית "תנופה" ניצבת, כאמור, "תפיסת ההפעלה לניצחון", שמגדירה את האתגר ואת השיטות לפתרונו. לכן התוכנית מתמקדת לא רק בפרויקטים ובאמצעי לחימה, אלא גם בהסרת חסמים ארגוניים ומיצוי הזדמנויות לתהליכי שינוי מהירים, באמצעות התארגנויות ייעודיות ושיטות לחימה חדשניות. שינויים ברוח זו מתרחשים בכל רחבי הצבא – שינויים ארגוניים משמעותיים ביכולות של הקמת כוחות השדה, היחידה הרב-ממדית ואוגדה 99, לצד התארגנויות מפתח במטות, כמו הקמת מנהלת המטרות, חטיבת התקיפה המשותפת לחיל-האוויר ולזרוע היבשה, חטיבת השילוח לפיתוח שיטות לחימה וחדשנות, ומנהלת הטרנספורמציה הדיגיטלית. אלו, ועוד רבים אחרים, הם "גלגלי תנופה" בתוכנית "תנופה".

לצד כל המתואר, אנו זוכרים כי יסודות המקצוע הצבאי נותרו בעינם ומטפחים אותם באמצעות פרויקטים מרכזיים, כמו "יחידות הקצה כאתרוג" – השלמת מצבות כ"א ואמצעי הלחימה לגדודים ולמסגרות מבצעיות אחרות, התאמת סביבת האימונים לשדה הקרב, העצמת הפרופסיונליזציה של המקצוע הצבאי וטיפול רוח הלחימה והאדם. כל אלו מהווים תחומים בפני עצמם ומנוהלים כפרויקטים בתר"ש.

התוכנית הרב-שנתית "תנופה" מפרטת את סך הפעולות, היכולות, האימונים, הכשירויות, הפרויקטים וההתארגנויות שנדרשות, על-מנת להגיע לעליונות צבאית מובהקת, שבמרכזה יכולת הכרעה ברורה במערכה, המציגה משוואה משופרת של "הישג-זמן-מחיר".

"תפיסת ההפעלה לניצחון" ותוכנית "תנופה" למימושה, מהוות מתווה קונקרטי לפעולה בעבור צה"ל, ובה בעת הן מהוות גם מצע לדיון מקצועי וביקורתי באפקטיביות של צה"ל בהקשר האסטרטגי של מדינת ישראל, ביעילות הכוח שלנו בשדה הקרב נוכח פני האויב, ובהתאמות הנדרשות מאיתנו.

הידע פותח בתהליך מקיף ומאתגר שנע בין הרמה האסטרטגית, הרמה המערכתית והרמה הטקטית, ובממדי האדם, הארגון, הטכנולוגיה וטבע העימות. תודתי העמוקה לכל העוסקים המלאכה בצה"ל, ובמיוחד לקבוצת האזרחים הבכירים, שתרמו מזמנם וממרחם לתהליך.

"בין הקטבים" הוא במה מתבקשת לדיון מקצועי, ביקורתי ומעמיק בסוגיות המהותיות ביותר שעל פרק היום שלנו. זוהי גם פלטפורמה גלויה ומשתפת. המאמרים משקפים אמנם את השקפות כותביהם, אך במקביל גם מאפשרים למתעניינים לעמוד על האבחנות המקצועיות, על הרעיונות ועל הלך-הרוח המקצועי בצה"ל בעת הזאת.

אני תקווה שעומק הדיון והיקפו יעודדו את ציבור העוסקים בביטחון הלאומי להשתתף בשיח המקצועי ובעשייה.

אין לנו עניין אחר מלבד אסטרטגיה ושיטות להשגת ניצחון מובהק. לשיטתי, צבא, מטה כללי ומפקדים בכל הרמות צריכים לעסוק באופן נמרץ בשיפור כושר ההכרעה של צה"ל. יבורך כל מי שתורם לשיפור השיח, הידע והיכולות.

רב־אלוף אביב כוכבי

ראש המטה הכללי